

Nr. 65 - Persillekræmmeren - 2009

”Folkene på Enggården”

Overskriften refererer til et lokalhistorisk dilettantstykke, hvor handlingen foregik i Stensballe i 1942-1946, altså under besættelsen og umiddelbart efter. Stykket blev skrevet i 1989 af afdøde gårdejer Johannes Kaspersen (1903-1990), der i sine aktive år drev et 35 tdr. land landbrug fra slægtsgården ”Kaskedal”, Bjergene 24, hvor gården kan føre sin historie tilbage til 1777, først som fæstegård under Stensballegaard og fra 1870 som selvejergård. I det følgende fortælles om personen Johannes Kaspersen, men først lidt om dilettantstykket.

*Johannes Kaspersen viser et maleri fra 1913:
Familien på ”Kaskedal”, Bjergene 24. Fra venstre tjenestepige,
bedsteforældrene Karen og Hans Pedersen, der frikøbte gården i 1870,
forældrene Marie og Kasper Kaspersen, storbror Charles Kaspersen
og Johannes Kaspersen, 10 år, der holder føllet.*

”Folkene på Enggården”

På papiret handler stykket om nogle begivenheder, der under besættelsen udspillede sig i en lille by ved Randers fjord. Men i virkeligheden er byen Stensballe. Johannes Kaspersen valgte at henlægge handlingen til Randers fjord, mest fordi han var lidt bekymret for at træde nogen for nær. Men de, der dengang endnu huskede besættelsestiden, var ikke i tvivl om, hvor inspirationen var hentet. Selv nåede Johannes Kaspersen ikke at se stykket opført, men han så nogle af prøverne, inden han døde den 7. januar. Der var generalprøve den 3. marts, premiere samme dag, startende med fælles spisning, og der var en ekstra forestilling den 7. marts, denne gang uden spisning, men til gengæld med kaffebord og dans til gammeldags musik. Det blev en solid succes med fulde huse.

Amatør-skuespillerne kom fra Serridslev, i alt 25, instruktøren Ole Kierstein var fra Horsens. Handlingen udspillede over 5 akter og viste en stribe af billeder fra krigens år og kort efter, sådan

som man oplevede det i Stensballe – dog med enkelte spring til byen Sejset, hvor Kaspersen havde arbejdet som ung. I Horsens Folkeblad kalder instruktøren ”Folkene på Enggården” for en rimelig traditionel dilettant-forestilling, hvor de rigtige får hinanden til sidst”. Det hele kombineret med bl.a. sabotage, fraternisering med tyske officerer (SS), sladder, kærlighed, arv, rationeringsmærker (vareknaphed), sort salg (ulovligt), pengeombytning (maksimalt 500 kr. pr. person), skattebøder (ikke opgivet indestående på bankbøger), nye muligheder efter krigen (bedre aflønning end i landbruget) – og ikke mindst en helt uventet afslutning (et ukendt testamente).

Slutningen kunne i princippet være inspireret af Stensballe-forfatteren A. J. Gejlager, idet begge bruger udtrykket ”Bæklund” om Stensballegaard. I den forbindelse må nævnes, at Kaspersens to børn gik i skole hos Gejlager, og Kaspersen er sikkert blevet ”pumpet” af Gejlager for historier om persillekræmmerne, idet Kaspersens far og bedstefar var nogle af de sidste af arten.

Annonce i Horsens Folkeblad vedr. "Folkene på Enggården".

Johannes Kaspersen

Han blev født i 1903 på gården "Kaskedal" i Stensballe bjerge, som den yngste af tre sønner, men det blev alligevel ham, der i april 1928 overtog slægtsgården.

Johannes Kaspersens baggrund for landbruget var ikke blot, at han var født ind i det – efter syv års skolegang tog han på efterskole i Elbæk, og i 1923 tog han på landbrugsskole, hvor han også tog kontroleksamen i mælkeproduktion. Derefter arbejdede han som kontrolassistent i landboforeningen i Sejset i et par år, og i 1927 blev han forkarl på en gård – det var i øvrigt her, han friede til den seks år ældre Jørgine Pedersen. De blev gift i 1928, samme år som Johannes Kaspersen vendte tilbage til Stensballe og overtog slægtsgården, og hvor han boede indtil aftægten.

Johannes Kaspersen drev den 35 tdr. land store gård, indtil han solgte den i 1964 til familien Porup, der stadig ejer gården. Hverken sønnen Erling eller datteren Bodil havde interesse i gården, så det blev fremmede, der tog over. Kaspersen var kendt som en dygtig og alsidig landmand. Han var tidligt ude med at modernisere bedriften med traktor, maskiner og sprøjtning af afgrøderne, og han gik meget op i avlsarbejdet, både med den røde danske malkebesætning og jyske heste.

Johannes Kaspersen som 85 årig.

Men landbruget var ikke nok for Johannes Kaspersen. Han var vurderingsmand for Den almindelige Brandforsikring i Vær sogn i 30 år, vurderingsmand for forsikringsselskabet Gammel Skanderborg i 40 år, og var i bestyrelsen for Stensballe Forsamlingshus (Agervej 2) i flere perioder gennem 30 år. Han var med til at skaffe medlemmer og penge til ombygningen af forsamlingshuset i 1934, og han var medlem af det udvalg, der i 1966 blev sat til at forvalte pengene fra salget af forsamlingshuset. Nogle af pengene blev brugt til idrætsforeningens klubhus ved Stensballehallen i 1982, resten blev givet til fru Stürups onsdagsklub for ældre og til plejehjemmet Nørrevangs handicap-bus. Derudover var Johannes Kaspersen formand for Venstres Vælgerforening i mange år.

På aftægt

Efter at have afhændet slægtsgården i 1964 flyttede Jørgine og Johannes ind i hans fars gamle aftægtsbolig ved siden af gården. Her dyrkede Kaspersen frugt og grøntsager, som han solgte på markedet i Horsens, samme beskæftigelse som hans far og bedstefar engang havde udøvet som persillekræmmere. Jørgine døde i 1967, hvorefter Johannes Kaspersen en kort tid flyttede til Horsens, men vendte snart tilbage til Stensballe, nu på adressen Brådhusvej 42 F ved plejehjemmet Nørrevang. Her faldt han godt til og skønnede på hjælpen fra hjemmehjælpernes rengøring og vask, maden sørgede han selv for. I lejligheden var der ofte besøg af familie og venner, gerne til et slag Whist, en rejemad eller et sæt (en øl og en snaps), men kun ét sæt til hver. Johannes Kaspersen var en munter og fortællende mand at besøge og aktiv indtil det sidste. Børn fra Stensbaleskolen kom ofte på besøg. De skulle høre fortællinger om de gamle persillekræmmere, om hans far og bedstefar, om markeder i Nørre Snede og Horsens, om redskaber, dyrkningsmetoder, planter og husdyr. Et kassettebånd fra den tid dokumenterer børnenes glade interesse for historierne.

Gården "Kaskedal", Bjergene 24. Foto 2007.

Kildemateriale

- 1) Johannes Kaspersen, 1989. Manuskript til "Folkene på Enggården", 36 sider.
- 2) Båndoptagelse fra 1985, 20 minutter, hvor Johannes Kaspersen, fortæller om gl. dage, persillekræmmerne, hans far og bedstefar, Hans Pedersen, der bl.a. var med på Industri- og Landbrugsudstillingen i 1905. Se Persillekræmmeren nr. 46 og 62.
- 3) Horsens Folkeblad den 13/3 1988 og den 1/2 1990.

Redaktion: FGS, KSO